

היום נלמד בעזרת ה':

ביצה דף לח

שור של פטם: 'פטם' הוא סוחר בהמות המפטם אותם ואחר כך מוכרם. שור של פטם קונה שביתה כרגליו של האדם שיקנה אותו למחר. מכיון שאין הפטם מעוניין כלל להשאיר את השור אצלו ויודע שלמחר יקנו אותו ממנו, ולכן אם בא אדם מעיר אחרת על ידי עירוב לקנות את השור הרי הוא כרגליו.

אבל שור של 'רועה' שהוא אדם פרטי המגדל בהמות ולפעמים מוכר מבהמותיו למכריו שבאותה העיר - רגלי השור כרגלי אותה העיר, ואפילו עם עירב הרועה אלפיים אמה רחוק מן העיר. ולכן אם קנה אחד מבני העיר את השור, יש לו אלפיים אמה לכל רוח מהעיר, כיון שהרועה יודע שבני העיר עתידים לקנות ממנו את השור למחרת.

השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: מדובר שהוא רק השאיל לו בדיבור את הכלי מערב יו"ט, אבל בפועל מסר לו את הכלי ביו"ט. והחידוש הוא שבהסכמתו לתת לו את הכלי הוא כבר העמידו ברשותו, וקנה הכלי שביתה כרגלי השואל.

לפי זה בסיפא במקרה של השואל ביו"ט בהכרח מדובר שגם הדיבור וההסכמה של השואל היו ביו"ט.

אמאי וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה: מדוע המים והמלח השאולים נותנים לעיסה את שביתה המשאיל, ואינם מתבטלים בעיסה כדין כל ביטול ברוב?

רבי אבא מתרץ: אין הבעלות הממונית על דבר מתבטלת כשהוא מתבטל ברוב. כגון אם נתערב קב חיטים של איש אחד בעשרה קבין חיטה של חברו - ודאי שהבעלות הממונית על הקב חיטים נשארה של הראשון, והשני אינו יכול לאכול אותם ולשמוח במה שאינו שלו. ואם כן גם לעניננו, תחום השביתה של המים והמלח שייכים לבעלות הממונית של המשאיל שאינה מתבטלת ברוב.

אך התלמידי חכמים שהקשו את הקושיא צחקו על דבריו.

(המשך בדף הבא ↓)

רבי אושעיא מסכים איתם: הוא מדייק בדברי רבי אבא שנקט דוקא דוגמא של קב חיטים שנתערבו ברוב קבין של חיטים, ולא ברוב קבין של שעורים. בגלל שרבי אבא נקט כדעת רבי יהודה הסובר שמין במינו לא בטל ולכן לא נתבטלו החיטים זה בזה, אבל משמע שבמין באינו מינו (חיטים בשעורים) מודה רבי אושעיא שהחיטים בטלים ואפילו הבעלות הממונית שלהם בטלה. ואם כן מכיון שההלכה כרבנן החולקים על רבי יהודה וסוברים שמין במינו בטל, המים והמלח הנחשבים למין במינו בעיסה - מדוע שלא יתבטלו בה?

רב ספרא מקשה על רבי אושעיא בהסכמתו לתלמידי חכמים: ישנו דין שהבורר אבנים קטנות מתוך ערימת חיטים העומדת למכירה - חייב לשלם את דמי החיטים שהוריד מכמות הערימה, שהרי הפסיד לבעלים את הכמות הזו שהיתה אמורה להימכר. והרי ודאי שהאבנים בטלות ברוב החיטים ואינן חשובות לכלום, ואם כן היה מקום לומר שלא לקח ממנו כלום - ובכל אופן הדין הוא שמתייחסים אליהם כאל חיטים, מכאן מוכח שלגבי דיני ממון אין ביטול ברוב.

אביי מתרץ את קושייתו של רב ספרא: לאבנים המעורבות בחיטה יש תובעין - הבעלים שתובע אותם מהלוקח ולכן אינן מתבטלות ברוב. אבל למים ולמלח אין תובעין ביו"ט, כי הבעלים שהשאינן לא עומד לתבוע אותם ביו"ט. ומכיון שהבעלות הממונית שלהם אינה פעילה ביו"ט, בעלות זו אמורה להתבטל, ולא להחיל את דיני שביתתה בעיסה?

רב ספרא משיב: יש ברייתא האומרת שגם לדעת רב יהודה הסובר שמין במינו לא בטיל - חתיכות בשר נבילה וחתיכות בשר שחוטה שנתערבו בטלות זו בזו. וביאר רב חסדא שדוקא חתיכות הנבלה בטלות ברוב חתיכות השחוטה ולא להיפך. והטעם משום שחתיכות הנבלה טמאות (בטומאת נבילה) ואילו חתיכות השחוטה לעולם ישארו טהורות, ומשכך הם נחשבות למין אחר, ומין באינו מינו בטל. אבל אם נתערבו חתיכות שחוטה ברוב חתיכות נבילה אינן בטלות, משום שחתיכות הנבילה יכולות להיות טהורות כחתיכות השחוטה - כשתסריח הנבילה ולא תהיה ראויה לאכילה. (דוקא הדבר המבטל צריך להיות שונה בכך שלא יוכל להגיע למצב של הדבר המתבטל). [נויש לשים לב שכל הדין הנ"ל הוא רק לענין טומאה, אבל לענין אכילה ודאי אסור לאכול את התערובת בכל מקרה, מכיון שזו תערובת של בשר מין במינו. ורק לענין טומאה ניתן להתייחס לתערובת כמין באינו מינו בגלל שהרוב טהור והמיעוט טמא].

ואם כן אומר רב ספרא לאב"י, האם גם כאן תאמר שמכיון שיש לבשר בעלים היכול לתובעו, לא יתבטל בשר הנבילה בשחוטה?

חפצי הפקר קונים שביתה: רבי יוחנן בן נורי סובר שחפצי הפקר שאף אדם לא התכוין לקנות להם שביתה - קונים שביתה במקומם, והמוצא אותם בשבת יכול להוליכם רק אלפיים אמה לכל רוח ממקומם. והרי לחפצים אלו אין בעלים, ובכל אופן אנו לא אומרים שבטלה מהם הגדרת 'ממון' ולא תהא להם שביתת תחום כלל.

ואם כן לענייננו, גם ממון שיש לו תובעים אמור להתבטל בתערובת, מכיון שהעובדה שיש לו תובעין או שאין לו תובעין אינה משנה את ההגדרה הממונית שלו.

אב"י מקבל את דברי רב ספרא אך מקשה עליו מכיון אחר: קושיתם של התלמידי חכמים נכונה היא, והקושיא שהביא רב ספרא מהבורר צרורות אינה קושיא. מכיון שבאמת חכמים לא אמרו מעולם שממון מתבטל ברוב, אלא רק שאיסור מתבטל ברוב. ואם כן קושיית התלמידי חכמים על המשנה היתה מדוע איסור תחומין לא מתבטל ברוב, אפילו שמבחינה ממונית הממון המושאל לא מתבטל?

משנשארה המשנה בקושיא – מבררת הגמרא מהו ההסבר שבדבריה:

אב"י – זו גזירה דרבנן, מחשש שמא תחשוב האישה שאפילו אם תעשה עיסה בשותפות עם חברתה יהא מותר לכל אחת להוליכה כרגליה. רבא מבאר את הסיבה בתבלין שאינו בטל – משום שהכלל הוא שכל דבר העשוי לתת טעם אינו בטל (שהרי הוא מורגש ובלט ואינו בטל לתערובת). רב אשי – מכיון שיש אפשרות להינות מהעיסה בהתר (לאוכלה כאן, או להוליכה לאחר יו"ט), גזרו רבנן שכל דבר שיש לו מתירין לא בטל.